

Agentura
pro sociální začleňování

Kdy se práce vyplatí?

Analýza ekonomických motivací k zaměstnání

Studie **Kdy se práce vyplatí** (MKC Praha, 2014) je první částí rozsáhlejšího výzkumu o finanční výhodnosti zaměstnání v České republice. Studie byla vypracována pro Agenturu pro sociální začleňování na základě jejího zadání a bude sloužit pro interní potřeby pracovníků Agentury, zároveň však bude v této stručné verzi i v plném rozsahu zpřístupněna odborné i laické veřejnosti.

Ztráta motivace k zaměstnání, zvláště ve spojení s dlouhodobou závislostí na systému dávek, chudobou, romskou etnicitou nebo prostorovou exkluzí je ve veřejné debatě vnímána velmi emocionálně. Současné výzkumy zaměřené na postavení obyvatel s nízkou kvalitací nebo těch, kteří žijí v chudších, ekonomicky deprimovaných regionech, naznačují, že **se v některých případech tyto lidé dostávají do situace, kdy státní podpora víceméně odpovídá příjmům ze zaměstnání, případně kdy přijetí práce z dlouhodobější perspektivy představuje finanční riziko.**

Cílem předkládané studie je SYSTEMATICKY ANALYZOVAT, DO JAKÉ MÍRY SE VYPLATÍ PRÁCE OSOBÁM, KTERÉ SE POHYBUJÍ NA HRANĚ MEZI DÁVKOVÝM SYSTÉMEM A PŘIJETÍM ČASTO ŠPATNĚ OHODNOCENÉHO ZAMĚSTNÁNÍ.

Vedle nízkého ohodnocení mezd představuje nevhodné nastavení systému dávek a zdanění podstatný faktor vedoucí k tomu, že dochází k zachycení nezaměstnaných, případně zaměstnaných pracujících na nízko-kvalifikovaných pozicích v některých z tzv. pastí¹, kdy přestává být přijetí nebo zlepšení zaměstnání výhodné.

Jde především o:

a) past neaktivity, kdy se pro příjemce sociálních dávek stává nevýhodné vstoupit na pracovní trh, vzhledem k tomu, že vstup do zaměstnání s sebou nese minimální změnu celkových příjmů

b) nízko-příjmová past, kdy zaměstnanci pracující na nízko-příjmových pozicích nemají příliš vysokou finanční motivaci k přijetí lepšího zaměstnání, protože celkové příjmy domácnosti jsou nadále doplněny dávkami.

MODELY ZMĚN PŘÍJMŮ DOMÁCNOSTÍ PO PŘIJETÍ PRÁCE, které jsme ve studii sestavili, mají zachytit změnu měsíčních příjmů v závislosti na měnících se příjmech ze zaměstnání u domácností, jejichž členové dosahují jen na nízko-hodnocené pozice.

Modely se snaží nabídnout odpověď na otázku, nakolik se práce finančně vyplatí.

Pro vytvoření modelů a jejich vzájemnou komparaci bylo nutné použít řadu zjednodušení. Do modelů jsou zahrnuty jen faktory ovlivňující pravidelné (měsíčně vyplácené) příjmy a výdaje, které jsou započítávány pro výpočet dávek (jedinou výjimku tvořil odhad nákladů na dojíždění). Ve studii je také počítáno s tím, že osoba/domácnost má nárok na životní minimum, což v praxi vždy neplatí – při nesplnění zákonných podmínek má osoba/domácnost nárok pouze na existenční minimum. Kromě toho studie také nezohledňuje uplatnění slevy na dani na manžela/manželku bez příjmů nebo s nízkými příjmy (ta se vyplácí jednou ročně). Dále se vychází z toho, že domácnosti žijí v nájemním bytě – což je v praxi také často jinak.

U všech dávek je počítáno s tím, že potenciální příjemci dávek žádají o veškeré dávky, na které mají nárok, jsou schopni tento nárok doložit a dávky jsou jim přiděleny v plné výši, což je opět situace, která často nemusí odpovídat realitě.

Ve většině modelů je pracováno s **DISPONIBILNÍM PŘÍJMEM RODINY**. Ten je počítán jako součet všech příjmů rodiny, od kterého jsou odečteny náklady na bydlení (v normativní výši).

Kompletní studii si můžete stáhnout na webové stránce
www.socialni-zaclenovani.cz
v sekci Dokumenty – Oblasti podpory – Zaměstnanost.

¹ Viz např. OECD, 2007.

I. Osamělý dospělý/rodič s dětmi

Příklad 1. / Domácnost s jedním dospělým členem, žijícím v nájemném bytě v Břeclavi

Příjem domácnosti bez zaměstnání:

Osoba je v hmotné nouzi, příspěvek na živobytí ve výši životního minima domácnosti, tj. 3.410 Kč.

Náklady na bydlení: příspěvek na bydlení: 4.005 Kč + doplatek na bydlení: 1.023 Kč.

Disponibilní příjem domácnosti po odečtení normativních nákladů na bydlení (tzv. reziduální příjem): 3.410 Kč.

Příjem domácnosti po přijetí zaměstnání:

a)

hrubá mzda (minimální mzda):

8.500 Kč

nárůst příjmu:

1.885 Kč

disponibilní příjem na osobu:

5.295 Kč

Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov)

2.000 Kč

Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání): 3.295 Kč

b)

hrubá mzda:

10.500 Kč

nárůst příjmu:

3.061 Kč

disponibilní příjem na osobu:

6.471 Kč

Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov)

2.000 Kč

Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání): 3.295 Kč

hrubá mzda:	12.500 Kč
nárůst příjmu	4.027 Kč
disponibilní příjem na osobu:	7.437 Kč
Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov)	2.000 Kč
Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání):	3.295 Kč

hrubá mzda:	14.500 Kč
nárůst příjmu	4.993 Kč
disponibilní příjem na osobu:	8.403 Kč
Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov)	2.000 Kč
Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání):	3.295 Kč

KOMENTÁŘ

Pro osamělého dospělého bez dětí je absolutní rozdíl mezi disponibilními příjmy při zaměstnání za minimální mzdu (a náklady spojenými se zaměstnáním) a sociálními dávkami velmi nízký.

Pokud je přijetí zaměstnání za mzdu blízkou mzdě minimálně navíc spojeno s dalšími náklady, **může dojít i k poklesu příjmů.**

S růstem hrubé mzdy se vstup do zaměstnání stává výrazně finančně výhodnějším.

Oproti domácnostem s dětmi **je pro osamě-**

lou osobu vyšší i finanční motivace k hledání lépe placeného zaměstnání, protože s přijetím lépe placené práce rostou disponibilní příjmy adekvátně navýšení hrubé mzdy.

U osamělé osoby je zlepšování ekonomické situace spojené se získáním zaměstnání a navýšováním mzdy dané tím, že osamělý dospělý **s prací i za minimální mzdu není v hmotné nouzi a posléze ztrácí i nárok na příspěvek na bydlení** (cca při hrubém příjmu 21.500 Kč).

Příklad 2. / **Nezaměstnaná matka samoživitelka, I nezaopatřené dítě 6 let, žijí v nájemném bytě v Kadani, otec v rodném listě dítěte neuveden**

Příjem domácnosti bez zaměstnání:

Matka je v hmotné nouzi, životní minimum matky činí 3.140 Kč, životní minimum dítěte (6 - 15 let) činí 2.140 Kč, celkem životní minimum domácnosti 3.140 + 2.140 = 5.280 Kč.

Domácnosti byl přiznán příspěvek na živobytí ve výši 4.853 Kč.

Dále je domácnosti vyplácen přídavek na dítě ve výši 610 Kč.

Náklady na bydlení: příspěvek na bydlení: 5.825 Kč + doplatek na bydlení: 1.401 Kč.

Disponibilní příjem domácnosti po odečtení normativních nákladů na bydlení (tzv. reziduální příjem) činí 5.280 Kč, tj. 2.640 Kč na osobu (tj. cca 88 Kč/den na všechny náklady rodiny - jídlo, doprava, oblečení, dětské kroužky, ...)

Příjem domácnosti po přijetí zaměstnání:

a)	hrubá mzda (minimální mzda):	8.500 Kč	}	1.333 Kč
	nárůst příjmu:	3.386 Kč		
	disponibilní příjem na osobu:	4.333 Kč	}	nárůst příjmů
	Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov, hlídání/školkovné, vyzvedávání dítěte)	2.000 Kč		
	Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání):	1.333 Kč	}	333 Kč
	Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov, hlídání/školkovné, vyzvedávání dítěte)	3.000 Kč		
	Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání):	333 Kč	}	nárůst příjmů

b)	hrubá mzda:	10.500 Kč	}	1.820 Kč
	nárůst příjmu:	3.820 Kč		
	disponibilní příjem na osobu:	4.550 Kč	}	nárůst příjmů
	Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov, hlídání/školkovné, vyzvedávání dítěte)	2.000 Kč		
	Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání):	1.820 Kč	}	nárůst příjmů

hrubá mzda:

nárůst příjmu:

12.500 Kč

3.551 Kč

disponibilní příjem na osobu:*(tedy méně než v případě, kdy hrubá mzda činí 10.500 Kč!)***4.416 Kč**

Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov, hlídání/školkovné, vyzvedávání dítěte)

2.000 Kč

Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání): **1.551 Kč****1.551 Kč**

nárůst příjmů

c)

Pokles příjmu je způsoben ztrátou nároku na dávky pomoci v hmotné nouzi (při příjmu 11.500 Kč).

hrubá mzda:

nárůst příjmu:

14.500 Kč

3.970 Kč

disponibilní příjem na osobu:

Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov, hlídání/školkovné, vyzvedávání dítěte)

2.000 Kč

Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání): **1.970 Kč****1.970 Kč**

nárůst příjmů

d)

Domácnost při příjmu 14.500 Kč ztrácí nárok na příspěvek na bydlení se postupně snižuje. Při příjmu 16.000 Kč ztrácí matka nárok na daňový bonus.

KOMENTÁŘ

Pro domácnosti skládající se z **jednoho rodiče s dětmi přináší vstup do zaměstnání skokové navýšení disponibilního příjmu**, s více dětmi je tento rozdíl vyšší.

Pokud však disponibilní částku přepočítáme na jednotlivé členy domácnosti, je částka v absolutní hodnotě nižší, než u modelu situace osamělého dospělého a s počtem dětí se snižuje.

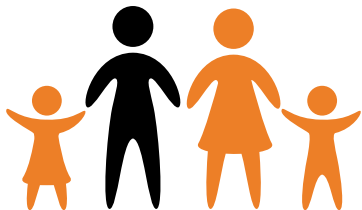
Absolutní nárůst je dán především daňovým zvýhodněním, které se odvíjí od počtu dětí (do čtyř dětí).

Nízké příjmy ze zaměstnání nicméně vedou k tomu, že jsou stále dorovnávány dávkami v hmotné nouzi.

I přesto, že výše hrubé mzdy stoupá, promítá se to jen velmi mírně do nárůstu disponibilních příjmů domácností. Domácnost se dostává do tzv. nízko-příjmové pasti.

Situace se mění v momentě, kdy domácnost vystupuje z hmotné nouze - následný nárůst disponibilních příjmů domácnosti odráží adekvátněji nárůst hrubé mzdy. Vystoupení z kategorie hmotné nouze s sebou nicméně nese jednorázový pokles příjmů oproti méně hodnocenému zaměstnání, protože **domácnost vystoupením z hmotné nouze ztrácí nárok na doplatek na bydlení.** V dalším poklesu příjmu dojde se **ztrátou nároku na příspěvek na dítě a daňový bonus.**

Vstup do zaměstnání přináší určité příjmové zvýhodnění pro osamělého rodiče s dětmi, je však třeba zohlednit další náklady spojené se zaměstnáním a zajištěním péče o děti, které mohou být pro osamělého rodiče poměrně vysoké a rostou s vyšším počtem dětí. Pokud by navíc rodič za práci dojížděl, nemusely by příjmy vystačit na pokrytí všech (nově) vzniklých nákladů.

II. Domácnost se dvěma dospělými (rodiči) – vstup 1. dospělého na pracovní trh

situaci domácností složených ze dvou dospělých s různým počtem dětí, kdy do zaměstnání vstupuje jeden dospělý, zatímco druhý zůstává nezaměstnaný

Příklad 3. / Domácnost se dvěma dospělými, z nichž jeden vstupuje na pracovní trh, 2 děti 8 a 11 let, žijí v nájemném bytě v Bruntále:

Příjem domácnosti bez zaměstnání:

Rodina je v hmotné nouzi, životní minimum otce činí 3.140 Kč, životní minimum matky činí 2.830 Kč, životní minimum dětí (6 - 15 let) činí 2x 2.140 Kč, celkem životní minimum domácnosti 10.250 Kč.

Domácnosti byl přiznán příspěvek na živobytí ve výši 9.396 Kč.

Dále je domácnosti vyplácen 2x přídavek na dítě ve výši 2x 610 Kč, celkem tedy 1.220 Kč.

Náklady na bydlení hradí z příspěvku na bydlení ve výši 10.033 Kč a doplatku na bydlení ve výši 2.709 Kč.

Disponibilní příjem domácnosti po odečtení normativních nákladů na bydlení (tzv. reziduální příjem) činí 10.250 Kč, tj. 2.562,50 Kč na osobu.

Příjem domácnosti po přijetí zaměstnání:

a) hrubá mzda (minimální mzda):	8.500 Kč	}	2.508 Kč
nárůst příjmu:	4.508 Kč		
disponibilní příjem na osobu:	3.688 Kč	}	nárůst příjmů
Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov, hlídání/školkovné, vyzvedávání dítěte)	2.000 Kč		
Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání):	2.508 Kč	}	1.508 Kč
Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov, hlídání/školkovné, vyzvedávání dítěte)	3.000 Kč		
Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání):	1.508 Kč		nárůst příjmů

hrubá mzda:

nárůst příjmu:

10.500 Kč

4.937 Kč

disponibilní příjem na osobu:

Pokud jsou náklady na zaměstnání
(dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo
domov, hlídání/školkovné, vyzvedávání dítěte)

2.000 Kč

Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání): **2.937 Kč**

b)

hrubá mzda:

nárůst příjmu:

12.500 Kč

5.071 Kč

disponibilní příjem na osobu:

Pokud jsou náklady na zaměstnání
(dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo
domov, hlídání/školkovné, vyzvedávání dítěte)

2.000 Kč

Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání): **3.071 Kč**

c)

hrubá mzda:

nárůst příjmu:

14.500 Kč

5.025 Kč

disponibilní příjem na osobu:

Pokud jsou náklady na zaměstnání
(dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo
domov, hlídání/školkovné, vyzvedávání dítěte)

2.000 Kč

Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání): **3.025 Kč**

d)

KOMENTÁŘ

Vstup do zaměstnání s sebou nese **relativní navýšení příjmů**, které je do značné míry ovlivněno daňovým bonusem na děti.

Podobně jako u domácnosti s jedním dospělým je nárůst v absolutní hodnotě vyšší u domácností s více dětmi. Opět platí, že v přepočtu na jednoho člena domácnosti jsou naopak u početnějších rodin disponibilní příjmy nižší.

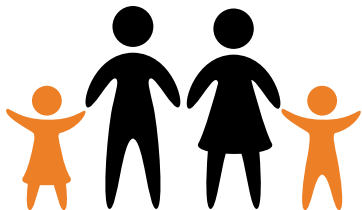
Všechny domácnosti dvou dospělých s dětmi, pokud jeden z dospělých nepobírá rodičovský příspěvek, zůstávají po vstupu do zaměstnání v situaci hmotné nouze, zároveň pobírají dávky státní sociální podpory. Dochází tedy k velmi nízkému nárůstu reálných příjmů ve srovnání se zvyšováním hrubé mzdy.

Domácnosti se dvěma dětmi, v nichž pracuje jen jeden dospělý, má nárok na dávky v hmotné

nouzi až do příjmu 21.500 Kč (s tak vysokým příjmem jde však jen o dávku ve výši několika desítek korun, o kterou téměř nikdo nežádá).

I s příjmem na úrovni dvojnásobku minimální mzdy nemá domácnost s dvěma dětmi možnost z příjmů ze zaměstnání získat ani polovinu financí pro to, aby vystoupila ze situace, kdy se její příjmy pohybují pod hranicí státem deklarované absolutní chudoby, a tedy – za předpokladu, že domácnosti jsou příznány jednotlivé dávky v plné výši – **značnou část jejich příjmů pokrývá nadále stát**. Motivace k přijetí lépe placeného zaměstnání je tudíž minimální.

Pozn. Ve výpočtu není zohledněno daňové zvýhodnění na manžela (manželku) bez příjmů nebo s nízkým příjmem.

III. Domácnost se dvěma dospělými (rodiči) – vstup 2. dospělého na pracovní trh

Třetí soubor modelů ukazuje situaci domácností složených ze dvou dospělých s různým počtem dětí, kdy do zaměstnání vstupuje druhý dospělý, zatímco první je již zaměstnaný.

Příklad 4. / Domácnost se dvěma dospělými, z nichž první pracuje, druhý vstupuje na pracovní trh + 2 děti ve věku 6 a 10 let, žijí v nájemním bytě v Hodoníně

Příjem domácnosti bez zaměstnání:

Domácnost je v hmotné nouzi, životní minimum jednoho dospělého činí 3.140 Kč, životní minimum druhého dospělého činí 2.830 Kč, životní minimum dětí (6 - 15 let) činí 2x 2.140 Kč, celkem životní minimum domácnosti 10.250 Kč.

Domácnosti byl přiznán příspěvek na živobytí ve výši 3.895 Kč.

Dále je domácnosti vyplácen 2x přídavek na dítě ve výši 2x 610 Kč, celkem tedy 1.220 Kč.

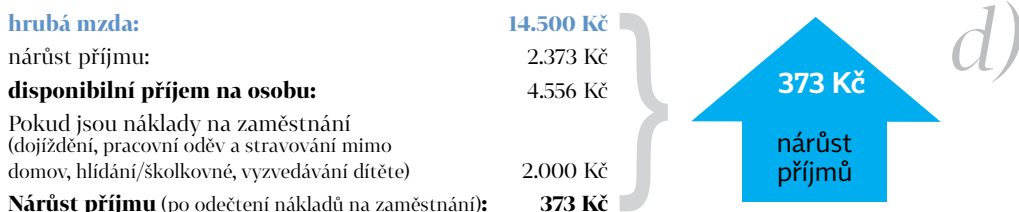
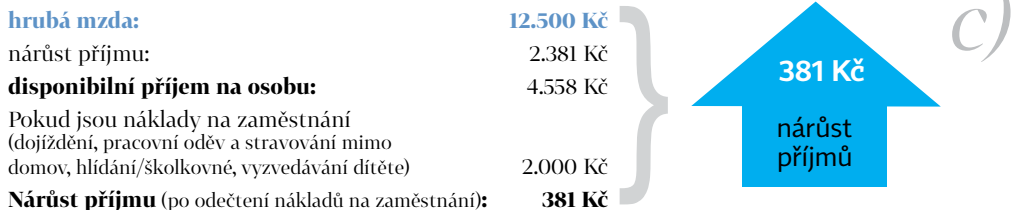
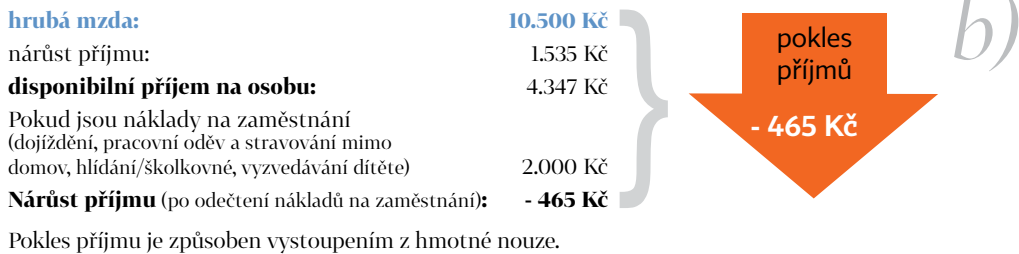
Jeden dospělý pracuje za hrubou mzdou 13.400 Kč.

Náklady na bydlení: příspěvek na bydlení: 9.374 Kč + doplatek na bydlení: 1.010 Kč.

Disponibilní příjem domácnosti po odečtení normativních nákladů na bydlení (tzv. reziduální příjem) činí 15.851 Kč, tj. 3.962 Kč na osobu.

Příjem domácnosti po přijetí zaměstnání:

a) hrubá mzda (minimální mzda):	8.500 Kč	}	269 Kč nárůst příjmů
nárůst příjmu:	2.269 Kč		
disponibilní příjem na osobu:	4.530 Kč		
Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov, hlídání/školkovné, vyzvedávání dítěte)	2.000 Kč	}	pokles příjmů
Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání):	269 Kč		
Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov, hlídání/školkovné, vyzvedávání dítěte)	3.000 Kč	}	- 731 Kč
Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání):	- 731 Kč		

(v porovnání se vstupem do zaměstnání za hrubou mzdu 12.500 Kč by došlo k poklesu příjmu!)

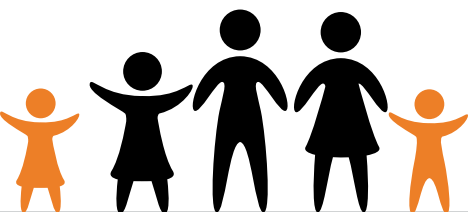
KOMENTÁŘ

V porovnání se situací, kdy je zaměstnan jen jeden dospělý, je **finanční přínos spojený se vstupem do nízkohodnoceného zaměstnání druhé osoby výrazně nižší**. Celkové příjmy domácnosti stoupnou jen přibližně o 10 - 15 %.

V případě domácnosti se dvěma dětmi dochází k poklesu příjmů s **vystoupením z hmotné nouze** v momentě, kdy je **druhá osoba zaměstnaná za hrubou mzdu okolo 10.500 Kč**. Pokud by oba dospělí pracovali za mzdy okolo 60% procent mediánu (hrubá mzda 12.000 – 14.000 Kč každý), začíná být pro domácnost s dvěma dětmi zaměstnání výhodné, a zároveň stát nemusí tak výrazně dorovnávat nízké příjmy dávkami v hmotné nouzi.

Zároveň je třeba počítat s tím, že vstup druhé osoby na pracovní trh může znamenat (podobně jako u jednoho osamělého rodiče) výrazné navýšení nákladů na starost o děti a domácnost. Nejde jen o náklady spojené s dojížděním a stravováním, ale zejména o nutnost postarat se o děti a domácnost. Lze očekávat, že s více dětmi jsou tyto náklady vyšší, tedy, že navýšení nákladů se dotýká zejména početnějších domácností s mladšími dětmi, které zároveň zůstávají v hmotné nouzi a celkové příjmy jim rostou výrazně pomaleji.

Pozn. Ve výpočtu není zohledněno daňové zvýhodnění na manžela (manželku) bez příjmů nebo s nízkým příjmem.

IV. Domácnost se dvěma dospělými (rodiči), dvěma nezaopatřenými dětmi a jedním dospělým dítětem – vstup dospělého dítěte na pracovní trh

Poslední model sleduje poněkud specifickou situaci vstupu mladého dospělého žijícího v domácnosti, kde nikdo z rodičů nepracuje legálně, na pracovní trh.

Příklad 5. / Domácnost se dvěma nezaměstnanými dospělými, dvěma dětmi 6 – 15 let a dospělým dítětem, které vstupuje na pracovní trh, rodina žije v nájemním bytě v Sokolově

Příjem domácnosti bez zaměstnání:

Rodina je v hmotné nouzi, životní minimum jednoho dospělého činí 3.140 Kč, životní minimum druhého dospělého činí 2.830 Kč, životní minimum dospělého dítěte činí 2.830 Kč, životní minimum dětí 2x 2.140 Kč, životní minimum domácnosti činí celkem 13.080 Kč.

Domácnosti byl přiznán příspěvek na živobytí ve výši 12.226 Kč.

Dále je domácnosti vyplácen příspěvek na dítě ve výši 2x 610 Kč, celkem tedy 1.220 Kč.

Náklady na bydlení: příspěvek na bydlení: 9.184 Kč + doplatek na bydlení: 3.558 Kč.

Disponibilní příjem domácnosti po odečtení normativních nákladů na bydlení (tzv. reziduální příjem) činí 13.080 Kč, tj. 2.616 Kč na osobu.

Příjem domácnosti po přijetí zaměstnání:

hrubá mzda (minimální mzda):

nárůst příjmu:

disponibilní příjem na osobu:

Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov, hlídání/školovné, vyzvedávání dítěte)

Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání):

8.500 Kč

2.269 Kč

3.837 Kč

2.000 Kč

269 Kč

269 Kč

nárůst příjmů

hrubá mzda:

nárůst příjmu:

10.500 Kč

2.773 Kč

disponibilní příjem na osobu:

Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov, hlídání/školovné, vyzvedávání dítěte)

2.000 Kč

Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání):**773 Kč**

b)

hrubá mzda:

nárůst příjmu:

12.500 Kč

3.187 Kč

disponibilní příjem na osobu:

Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov, hlídání/školovné, vyzvedávání dítěte)

2.000 Kč

Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání):**1.187 Kč**

c)

hrubá mzda:

nárůst příjmu:

14.500 Kč

3.601 Kč

disponibilní příjem na osobu:

Pokud jsou náklady na zaměstnání (dojíždění, pracovní oděv a stravování mimo domov, hlídání/školovné, vyzvedávání dítěte)

2.000 Kč

Nárůst příjmu (po odečtení nákladů na zaměstnání):**1.601 Kč**

d)

ZÁVĚR

Navýšení příjmu se vstupem do zaměstnání je nižší než v případě zaměstnání první dospělé osoby - rodiče, vzhledem k tomu, že mladý dospělý nemá nárok na daňové zvýhodnění na děti.

Domácnost zůstává s rostoucí hrubou mzdou v situaci hmotné nouze, tedy i při vyšším platovém ohodnocení rostou příjmy velmi pomalu.

Pro domácnost s mladými dospělými nicméně zásadní problém nespočívá jen ve velmi ní-

kém nárůstu příjmu domácnosti se zaměstnáním mladého dospělého na nízko-hodnocené pozici.

Vzhledem k tomu, že příjmy domácnosti v hmotné nouzi jsou posuzovány společně, započítávají se příjmy dospělého dítěte do celkových příjmů. **O tyto příjmy se snižují veškeré dávky a očekává se, že naprostou většinu z nich zaměstnaný mladý člověk použije pro potřeby domácnosti, díky čemuž je finanční motivace ke vstupu do zaměstnání minimální.**

DALŠÍ FAKTORY, KTERÉ MOHOU OVLIVŇOVAT MOTIVACI K ZAMĚŠTNÁNÍ

- NEFORMÁLNÍ ZAMĚŠTNÁVÁNÍ

Neformální zaměstnávání může být upřednostňováno jak příjemci dávek, tak zaměstnavateli. Jedním z velmi podstatných důvodů je míra zadlužení, respektive výše exekucí. Celkový příjem domácnosti (ať už z dávek nebo z legální, ale špatně hodnocené práce) je natolik nízký, že pro určité skupiny představuje kombinace dávek a práce na černo jednu z mála cest k zajištění určité životní úrovně nad hranici chudoby. V některých regionech/ sektorech může také jít o jedinou dostupnou formu zaměstnání.

Neformální zisky mohou přitom velmi oscilovat - od drobných přivýdělků až po relativně významnou část příjmu domácnosti².

Podstatným faktorem rozhodujícím o legálním zaměstnání může být i diskriminace na pracovním trhu, která je spojena s menší dostupností legálního nebo stabilního zaměstnání pro některé skupiny, zejména pro Romy, ale i třeba důchodce.

- ZADLUŽENÍ A EXEKUCE

Samotné zadlužení by nemělo mít na motivaci k přijetí legálního zaměstnání zásadní vliv. Větší problém nastává v momentě, kdy je na potenciálního zaměstnavatele, eventuelně jeho manželku/lku uvalena exekuce, což vede jednak ke snížení celkového příjmu ze mzdy a dále pak k celkově nižší dostupnosti podpory ve formě sociálních dávek.

U domácností s více členy by exekuce ve formě srážek ze mzdy neměly mít vliv na mo-

2 V rámci výzkumu v severních Čechách například místní respondenti poukazovali, že nemožnost drobného přivýdělků vedla k tomu, že jejich příjmy poklesly pod hranici, kdy mohou pokrýt základní potřeby. (Hájská, Pixová, Hurrle, & Trlifajová, 2013) Problémem samozřejmě je, když se jedinec sběrem dopouští zároveň trestného činu.

tivaci k přijetí velmi nízce hodnoceného zaměstnání (u první dospělé osoby). Problémem samozřejmě zůstává, možnost exekutora zabavit majetek - a tedy si za vydělané peníze nemohou poříditi nic než základní potřeby (respektive mohou, ovšem s hrozbou jejich následné exekuce³).

Nepojistné dávky, se kterými bylo počítáno v této analýze (dávky v hmotnou nouzi, příspěvek na bydlení a přídatky na děti⁴), nejsou s výjimkou rodičovského příspěvku exekučitelné. Nastává zde však jiný problém - jednotlivé dávky jsou počítány z příjmů před exekucími srážkami. V případě exekuce má rodina nejen snížen příjem ze zaměstnání, ale zároveň jsou jí jednotlivé dávky snižovány, jako by dostávala čistou mzdu v plné výši. U početnějších domácností, jejichž částka nezabavitelného minima je nižší než čistý příjem, se kterým je rodina stále v situaci hmotné nouze, může dojít k situaci, že je exekuván plat i když je domácnost v hmotné nouzi.

- „NEVIDITELNÉ NÁKLADY“ SPOJENÉ S PRACÍ - JSOU V RŮZNÝCH VÝŠÍCH ZMÍNĚNY V UVEDENÝCH MODELECH

3 Z exekuce je vyloučen majetek, který dané osobě „nezbytně potřebuje k uspokojování hmotných potřeb svých a své rodiny nebo k plnění svých pracovních úkolů, jakož i jiných věcí, jejichž prodej by byl v rozporu s morálními pravidly“ (Občanský soudní řád, § 322).

4 Podle zákona (§ 299 Občanského soudního řádu) se srážky vztahují na ty dávky státní sociální podpory, které nejsou vyplaceny jednorázově. Pokud jde o příspěvek na bydlení, ačkoliv se jedná o opakovanou dávku státní sociální podpory, výkladem je nutno dovodit, že ani tato dávka výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy nepodléhá, a to s ohledem na charakter této dávky nesloužící k úhradě osobních potřeb příjemce, ale účelově poskytované na úhradu nákladů na bydlení. Přídatky na děti jsou exekučitelné, jen pokud je exekuce uvalena na dítě.

- KRÁTKODOBÁ ZAMĚSTNÁNÍ A NÁSLEDNÉ SNÍŽENÍ DÁVEK

Při náhlém poklesu příjmů po ukončení krátkodobého zaměstnání dochází k novému posouzení dávek v hmotné nouzi, přičemž do příjmů jsou přitom počítány nejen příjmy aktuální, ale i příjmy ze zaměstnání z posledních měsíců⁵. V měsíci, kdy domácnost již nemá žádný příjem ze zaměstnání a o dávky žádá, jí v důsledku mohou být přiznány jen velmi nízké dávky a rodina se může dostat do situace, kdy nemá téměř žádné prostředky.

Krátkodobá a sezónní zaměstnání mají nesporně své výhody, jako je například aktivizace dlouhodobě nezaměstnaných lidí nebo možnost získat nezbytnou praxi. Pro některé je sezónní zaměstnání vzhledem k jejich profesi nebo možnostem místního pracovního trhu v podstatě každoroční realitou. Pro rodinu v hmotné nouzi ovšem přináší krom nejistoty do budoucnosti i řadu nevýhod z hlediska dlouhodobější ekonomické situace rodiny, které mohou mít za důsledek, že příjem z legálního krátkodobého zaměstnání s sebou nenese téměř žádné zlepšení ekonomické situace, naopak může domácnost dostat ještě do překernějšího postavení, případně jde o moment, kdy může dojít k zadlužení.

- POKRYTÍ NÁKLADŮ NA BYDLENÍ

Vstup do zaměstnání pro domácnosti s dětmi znamená určité (byť v absolutní hodnotě většinou velmi nízké) navýšení příjmů, situace je velmi odlišná pro domácnosti, které nemají

hlášený v místě bydliště trvalý pobyt⁶ a tedy nemají nárok na příspěvek na bydlení.

Situace se však výrazně mění, pokud rodině stoupne příjem a již se nenachází v situaci hmotné nouze. S vystoupením z hmotné nouze ztrácí nárok i na doplatek na bydlení a její příjmy prudce poklesnou, v některých případech i pod úroveň příjmů domácnosti v momentě, kdy neměla žádné příjmy ze zaměstnání.

- VYSTOUPENÍ Z HMOTNÉ NOUZE A MI-MOŘÁDNÁ OKAMŽITÁ POMOC

Vystoupením z hmotné nouze ztrácí domácnost nárok i na některé další formy pomoci určené pro osoby v situaci absolutní chudoby. Nejpodstatnější z nich je *mimořádná okamžitá pomoc (MOP)*, která je jednou z dávek v hmotné nouzi.

⁵ Podle zákona o hmotné nouzi (§ 10): „pokud však došlo u osoby nebo alespoň u jedné ze společně posuzovaných osob k podstatnému poklesu příjmu (...) rozhodné období počíná kalendářním měsícem, ve kterém k podstatnému poklesu příjmu došlo, nejdříve však kalendářním měsícem, který o 2 kalendářní měsíce předchází aktuálnímu kalendářnímu měsíci a končí aktuálním kalendářním měsícem“

⁶ Např. při ubytování na ubytovně nebo situace, kdy vlastník objektu rodinu v bytě nechá bydlet, ale „nedovolí“ jí si tam nahlásit trvalé bydliště.

ZÁVĚR A SHRNUTÍ

Cílem studie bylo **systematicky analyzovat, do jaké míry se finančně vyplatí práce osobám, které se pohybují na hraně mezi dávkovým systémem a přijetím často špatně ohodnoceného zaměstnání.**

V rámci modelových situací se nicméně ukázalo, že **vstup do zaměstnání (a to i v případě nízko-hodnocených pozic) s sebou nese určité, byť ne příliš vysoké navýšení disponibilních příjmů oproti situaci, kdy nikdo v domácnosti nepracuje.** Navýšení je patrné zejména u rodin s dětmi, které mají možnost uplatnit daňový bonus na děti.

Nízký příjem ze zaměstnání nicméně vede k tomu, že domácnost, ve které je zaměstnan jen jeden dospělý (a u velmi nízkých mezd i když jsou zaměstnáni oba dospělí), má stále příjmy pod hranicí absolutní chudoby, a tedy zůstává v hmotné nouzi. Finanční motivace k přijetí lépe placeného zaměstnání je tak téměř nulová.

Pro ilustraci - příjmy tříčlenné domácnosti s jedním dítětem jsou pod hranicí hmotné nouze až do hrubé mzdy okolo 18 tisíc.

U druhé osoby (rodiče dětí) není finanční motivace k zaměstnání za nízkou mzdu vysoce vzhledem k minimálnímu navýšení příjmu a potenciálnímu navýšení nákladů na starost o děti a domácnost.

Velmi nízká je finanční motivace k zaměstnání pro mladého dospělého, který žije s rodiči. Naprostou většinu příjmů ze zaměstnání mladý člověk použije pro potřeby domácnosti jako celku. U nízko-hodnocených zaměstnání je důsledkem nejen minimální finanční výhoda zaměstnání, ale i téměř nulová možnost úspor

Moment, kdy rodina vystupuje z hmotné nouze, s sebou vždy nese pokles příjmů domácnost, v důsledku ztráty nároku na doplatek na bydlení. Vystoupením z hmotné nouze navíc ztrácí domácnost možnost využít i některé další formy pomoci, zejména dávku mimořádné okamžité pomoci (MOP).

Přijmout zaměstnání, které není příliš dobře hodnocené, ale domácnost s jeho přijetím vystupuje z hmotné nouze, je zcela nevýhodné pro rodiny, které nemají v místě bydliště hlášený trvalý pobyt. Bez trvalého pobytu nemají nárok na příspěvek na bydlení, který slouží k pokrytí nákladů na bydlení, vysoké náklady na bydlení mohou nicméně být dorovnávány doplatkem na bydlení, který je dávkou v hmotné nouzi. Vystoupením z hmotné nouze ztrácí domácnost na doplatek nárok. Disponibilní příjmy domácnosti pak prudce poklesnou, v některých případech i pod úroveň podpory, kterou domácnost dostává bez zaměstnání.

Nevýhodnost legální práce bývá často spojována se **zadlužením a exekucemi.** V několika modelech se nicméně ukazuje, že dopady zadlužení na příjmy jednotlivých domácností z legálního zaměstnání jsou nicméně velmi odlišné. **V domácnostech, kde je zaměstnan jen jeden dospělý za nízkou mzdu, se čisté příjmy ze zaměstnání dostávají pod hranici nezabavitelného minima, a tedy nejsou až do určitého příjmu exekucí srážkou ze mzdy ohroženy.**

Příjem z legálního krátkodobého zaměstnání za nízkou mzdu s sebou nenese téměř žádné zlepšení ekonomické situace, naopak může domácnost dostat ještě do překernějšího postavení v důsledku dočasného snížení dávek po ukončení práce, a to nejen pod úroveň příjmu před jejím přijetím, ale i pod úroveň umožňující základní obživu.

Velmi nízká úroveň minimální mzdy, v roce 2012 měla Česká republika v porovnání s mediánem⁷ jednu z nejnižších minimálních mezd v zemích OECD. Velmi nízká minimální mzda má za důsledek, že domácnost s jedním, a někdy i dvěma pracujícími má stále nárok dávky v hmotné nouzi

---

⁷ Podle OECD byla česká minimální mzda v roce 2012 na úrovni 36% mediánu, přičemž průměr OECD se v roce 2012 blížil 50%. Více viz Minimum relative to average wages of full-time workers Dostupné na <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MIN2AVE>.

Nemožnost zajistit z příjmů ze zaměstnání - i přes toto státem dotované navýšení mzdy - základní životní standard nicméně vede v Česku k tomu, že příjmy chudých domácností (a to i domácností s jedním nebo dvěma dětmi) nejen dorovnává, ale někdy i z velké části platí stát.

„Závislost“ na dávkách je tak možné vidět více jako důsledek příliš nízkých mezd než příliš štedrého systému (reziduální příjem jednoho dospělého nezaměstnaného v hmotné nouzi je 3410 Kč/měsíc, tj. cca 114 Kč na 1 den).

Zároveň je však třeba připomenout, že pro řadu příjemců sociálních dávek je opravdu velmi obtížné v regionech s vysokou nezaměstnaností, s nízkou kvalifikací vzhledem k dočasnosti nabízených pozic najít na pracovním trhu dlouhodobé uplatnění.

ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA PŘÍJEMCŮ DÁVEK V HMOTNÉ NOUZI (PŘÍSPĚVEK NA ŽIVOBYTÍ) V LETECH 2008 - 2011

- ▶ Více než polovinu příjemců příspěvku na živobytí tvoří jednotlivci, domácnosti se čtyřmi a více členy tvořily méně než desetinu příjemců.
- ▶ Podíl domácností s dětmi mezi příjemci příspěvku na živobytí lehce roste, v roce 2011 přesahoval 40 % (oproti 37 % v roce 2008).
- ▶ Více než polovinu domácností s jedním rodičem (52 % v roce 2008, 51 % 2011)
- ▶ Nejvyšší podíl měly domácnosti s jedním dítětem, tento podíl ale od roku 2008 lehce poklesl (ze 45% na 40%), naopak počet domácností se dvěma dětmi (druhá nejpočetnější skupina) zůstával vyrovnaný (okolo 30%) a se třemi dětmi lehce vzrostl (na z 13,5 na téměř 16% domácností).
- ▶ Domácnosti, ve kterých jsou důchodci pobírající starobní důchod, tvořily jen 4 % všech příjemců příspěvku na živobytí v roce 2008, v roce 2011 tento počet klesl na 2,5 %. Vyšší je podíl domácností s osobami s invalidním důchodem, přesto i zde došlo k poklesu z 11 % (2008) na 8,5 % v roce 2011.
- ▶ Podíl domácností příjemců příspěvku na živobytí, ve kterých byla alespoň jedna osoba výdělečně činná, zůstával mezi lety 2008 a 2011 stejný a pohyboval se okolo 13-14 % procent všech příjemců dávek. Bohužel není dostupná podrobněji analýza složení těchto domácností.
- ▶ Naprostá většina příjemců příspěvků na živobytí nežije ve vlastnickém bydlení – 41 % v nájemním bydlení (44 % v roce 2008), 27,5% v ubytovnách/azylových domech/ústavní zařízeních (jiné formy bydlení) (24 % v roce 2008), 14 % bez přístřeší (podobně pro 2008 i 2011)

Zdroj: Horáková, Jahoda, Kofroň, Sirovátka, & Šimíková, 2013; Šimíková, 2012.

PŘÍLOHA: POSUDEK VÝZKUMNÉ STUDIE VÝZKUMNÉHO ÚSTAVU PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ (VÚPSV) (AUTOR: ING. ROBERT JAHODA, PH.D.)

Cíl studie

Cíle hodnocené studie (předpokládám, že cíl byl stanoven zadavatelem studie) je analyzovat a posoudit, nakolik se „*vyplátí práce osobám, které se pohybují na hraně mezi dávkovým systémem a přijetím často špatně ohodnoceného zaměstnání*“. Tematicky jde o oblast, která je v evropském výzkumném prostoru tradičně řešena, v ČR bylo na dané téma v posledních letech zpracováno několik studií. Předností této studie je skutečnost, že pozornost nezaměřuje na celé spektrum jedinců na trhu práce, ale soustředí se na domácnosti a jedince, jejichž rozhodování probíhá v kontextu spoléhání se na sociální systém nebo přijetí hůře ohodnocené práce. Použitý metodologický koncept je poměrně snadno uchopitelný a dává dobré explikační možnosti. Na druhou stranu ale neumožňuje zcela přesně identifikovat takové příjmové úrovně, kdy dochází ke změně výše zdanění nebo dávek (tzv. „kink points“) a tím i ke změně chování hodnocených jedinců. Zdá se ale, že autoři si jsou tohoto aspektu vědomi a že takhle podrobná analýza ani nebyla cíle studie.

Po přečtení celé studie se domnívám, že se autorům cíl podařilo splnit, že ukázali na některé problémy, se kterými se sledovaní jedinci potýkají a zejména že poskytli decisní sféře podněty pro případné úpravy sociálního systému tak, aby došlo k naplnění hesla „making work pay“.

Struktura studie a obsahové naplnění

Studie je rozdělena na dvě relativně samostatné části. V první části (poměrně tradiční) autoři rozebírají dopad přijetí zaměstnání na čisté příjmy domácnosti. Analýza je provedena s využitím simulačních metod na dostatečně širokém spektru modelových domácností, s využitím srozumitelné metodologie a na základě přijatých realistických předpokladů. V následující části posudku sice rozebírám některé nedostatky provedené analýzy, celkově se však domnívám, že analýza poskytuje realistický obraz o pobídkách nízkopříjmových jedinců k přijetí práce, resp. k přijetí lépe hodnocené práce. Za nejzásadnější zjištění považuji fakt, že příjmová situace vybraných domácností, které pracují, není zásadně lepší, než situace domácností, které se spoléhají na sociální dávky. Spolu s autory se domnívám, že český daňový a dávkový systém významně snižuje pobídky k přijetí práce u vybraných typů domácností. Druhým zásadním zjištěním je skutečnost, že vlivem nevhodně nastaveného doplatku na bydlení může nastat situace, kdy růst příjmů z ekonomické aktivity způsobí

u domácnosti pokles jejich disponibilních příjmů. Třetí skutečností je pak diskutabilní vliv daňového bonusu na dítě na nabídku práce za situace, kdy jedinec již příjem z EA má a ten se mu má v příštím období zvýšit.

Druhá část studie se zabývá vlivem ostatních faktorů, které spolupůsobí na rozhodování jedince o přijetí práce a jejichž vliv lze pouze obtížně promítnout do modelů. Z posuzovaného textu vyplývá, že autoři zde využili své dlouhodobé zkušenosti (a zkušenosti MKC Praha, o.p.s.) se sociální prací s domácnostmi a jedinci na okraji trhu práce a společnosti vůbec. Jestliže simulační modely jsou schopny poměrně věrně zachytit příjmovou situaci „průměrného“ klienta, který se rozhoduje na základě finančních pobídek, jejich vypovídací schopnost selhává u jedinců, kteří čelí nenadálým životním situacím. Tyto situace s obtížně uchopitelnými (a značně individualizovanými) finančními dopady se do modelů dají zahrnout pouze s jistými omezeními, na druhou stranu ale zásadně ovlivňují rozhodování jedinců a domácností v celé řadě životních voleb. Ač k výběru dalších faktorů nemám závažné připomínky, přesto bych uvítal jejich určitou kategorizaci, lepší zdůvodnění výběru a hlubší propojení s dostupnou literaturou. Je například škoda, že modelově těž nezachytili i otázku příjmů z neformálního zaměstnání.

Obě dvě části studie mohou sice vystupovat samostatně, osobně se ale domnívám, že jejich společné uvedení vytváří důležitou synergií výzkumu zvolené oblasti.

Formální aspekty studie

Celá studie je psaná jasným a čtivým jazykem, který čtenáři usnadňuje pochopení problému. Autoři využívají standardních vědeckých postupů upravených s ohledem na osobu zadavatele výzkumu. Tabulky a grafy mají jasné názvy a jsou číslovány, což má vliv na lepší orientaci v textu.

Chtěl bych upozornit, že v práci se nachází dílčí jazykové nedostatky a že autoři občas sklouzávají k hovorovému slohu: „text se točí“ (str. 5) nebo „prekérnějšího postavení“ (str. 35).

Určitým nedostatkem studie je také skutečnost, že autoři na několika místech opouštějí pozitivní přístup analýzy a předkládají nám své normativní soudy. Toto je patrné již z cíle práce, kde se hovoří o „špatně ohodnoceném zaměstnání“. Podobné normativní výroky najdeme na str. 13: „absolutní rozdíl mezi ... je velmi nízký“, „takto nízkou nastavené životní minimum“, ale i dále v textu: „velmi nízkou nastavené úrovně minimální mzdy“ (str. 23).

Při psaní studie bych doporučil používat obecně přijímanou terminologii: např. MPSV většinou hovoří o náhradovém poměru, disponibilní příjem ČSÚ používá k měření příjmové chudoby dle metodiky Eurostatu, příjem po zaplacení nákladů na bydlení někdy bývá označován jako reziduální příjem domácnosti. Dále se jedná o pojem úspory z rozsahu, ekvalizovaný příjem a spotřební jednotku (str. 15).

Dílčí nedostatky studie

Str. 7: domnívám se, že nezohlednění daňové slevy na manžela/ku ovlivňuje prezentované výsledky u úplné domácnosti s dvěma příjmy.

Str. 7-11: Autoři sice poměrně jasně popisují metodologii analýzy a výběr domácností, ale moc svůj výběr nevysvětlují. Proč například volí dané mzdy (jaké je jejich zastoupení u EA v ČR?), proč volí dané typy domácností (DTTO) a zejména proč volí pouze domácnosti v nájemním typu bydlení (toto má zásadní vliv na výsledky modelu) s „maximálně možnou“ výší nájemného. Jsou tyto předpoklady opřeny o výzkum reality ČR nebo byly dohodnuty se zadavatelem studie?. Jaké je zastoupení vybraných rodin v realitě ČR a jaká je jejich skutečná situace na trhu práce? Pokud se autoři těchto předpokladů chtějí držet, měli by alespoň diskutovat, jaký vliv na výsledky by mělo jejich opuštění (např. nižší náklady nájemního bydlení nebo možnost vlastnického bydlení). Domnívám se, že jestliže studie částečně míří na romské rodiny, je škoda do modelů nezahrnout i variantu třígenerační rodiny s osobou pobírající důchod.

Str. 14: graf č. 3 (a následující obdobné grafy) prezentuje údaje o procentuálním zvýšení příjmů při diskrétním navýšení mzdy. Ze své podstaty by graf neměl být spojitý, chápu ale, že současná podoba má „lepší vypovídací schopnost“.

Str. 20: věnovat větší pozornost grafům a jejich názvům: „domácnosti“; název grafu 11, 26; název grafů 10 a 13.

Str. 22: Předpoklad, že daňové zvýhodnění na dítě si uplatňuje ten, kdo se vrací na trh práce, aniž by si ho uplatnila osoba, která již pracuje, je diskutabilní, spekulativní a není opřen o žádná tvrdá data.

Výpočtová část studie

Daná studie, zejména její první část se opírá o modelové výpočty příjmů domácností. Výsledky nelze ověřit jinak, než že oponent spolu se studií automaticky obdrží i provedené výpočty. Na základě obdrženého souboru programu MS Excel a po srovnání s vlastním modelem se domnívám, že výpočty byly provedeny správně. Níže uvádím některé dílčí problémy výpočtů, jejichž zapracování může zkvalitnit prezentované výsledky. Obecně se ovšem domnívám, že následující nedostatky zásadně neovlivňují celkové vyznění modelů, nechávám na zadavateli studie, aby rozhodl o rozsahu dopracování.

- Podle mého názoru je nejzávažnější nedostatek skutečnost, že předložené výpočty při stanovení částky živobytí nezohledňují možnost přiznat osobě existenční minimum. Tento nedostatek podle mne zásadně zkresluje výsledky způsobem, kdy přijetí práce je méně výhodné, než je tomu ve skutečnosti.
- Nezahrnutí slevy na nepracujícího (nízkopříjmového) partnera taktéž může ovlivnit výsledky, zvláště za situace, kdy jedna osoba domácnosti má příjem z EA ve výši 60 % a více průměrné mzdy.
- Řádek 55 výpočtů zaokrouhluje zálohu daně z příjmů nahoru na celé 100 Kč. Domnívám se, že to je chybně, tímto způsobem se zaokrouhluje základ daně, nikoliv záloha daně.

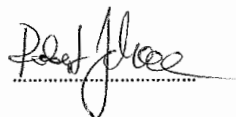
- Nevím proč, v řádku 96 autoři nakládají s proměnnými z řádku 9 způsobem, kdy váha je „fakticky“ nastavena na 0,4 (ani 0,3 ani 0,5). Tato poznámka je ale pro výsledky nepodstatná.
- Domnívám se, že autoři dávky hmotné nouze algoritmizují nepatrně odlišným způsobem, než definuje zákon. Na výsledky modelu to ale nemá žádný vliv.
- Domnívám se, že na řádku 87 je drobná chyba, kdy při stanovení výše doplátku na bydlení autoři neberou v potaz §33 odst. 3 zákona o pomoci v HN. Toto dílčí ustanovení zákona je ovšem tak specifické, že by nemělo mít vliv na výsledky analýzy.

Celkové shrnutí posudku

Po přečtení studie a po prostudování souboru s výpočty se domnívám, že autoři prezentují zajímavé skutečnosti, jejichž platnost je ale omezena s ohledem na přijaté typy rodin a jejich formu bydlení. I přes to, že autoři nic neříkají, jaká je četnost zastoupení těchto domácností v ČR, mohou být poznatky studie využity decizní sférou při koncipaci nástrojů sociální politiky. Celkové výsledky studie částečně narušují dílčí nedostatky, na které bylo v posudku upozorněno, zároveň se ale domnívám, že již současná podoba studie poskytuje poměrně přesný obraz příjmové situace zvolených domácností a jejich pobídek k práci. Cenný je i přehled a diskuse ostatních faktorů, které mohou ovlivňovat přijetí práce nízko-kvalifikovaných zaměstnanců a které jsou v jiných studiích často přehlíženy.

Studii doporučuji přijmout, rozsah dopracování nechávám na zadavateli výzkumu.

V Brně 10.9.2014

Robert Jahoda

POZNÁMKY

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ, 2014
www.socialni-zaclenovani.cz

